

מילים אחדות על מרים מארקל-מוזסון

מרים מארקל-מוזסון (1841, ליטא – 1920, פולין) הייתה סופרת ומתרגמת. מוזסון תרגמה וכתבה בשפה העברית, עמדה בקשרי ידידות עם יל"ג (שאף הקדיש לה את שירו הנודע 'קוצו של יוד'), מאפו, שלום עליכם ואחרים, והייתה, לדברי חוקר ההשכלה שמואל ורסס – בראיון שהעניק לבלש התרבות אלי אשד לרגל צאת ספרו 'ידידתו של המשורר: איגרות מרים מארקל מוזסון אל יהודה לייב גורדון' (מוסד ביאליק, 2004) – "החלוצה של הכתיבה הנשית בעברית. האישה הראשונה שתרגמה רומן של כמה מאות עמודים מגרמנית לעברית [היהודים באנגליה, או היהודים ונוסעי הצלב במלך ריכרד לב הארי' מאת אויגן ריספארט (יצחק אשר פרנקולם)]. לפני לא היו סופרות עבריות בפרוזה. העברית שלה הייתה יוצאת מהכלל, הייתה מבוססת על פסוקי תנ"ך שהיא העניקה להם משמעות אינדיבידואלית משלה. בהשוואה לגברים, הלשון שלה במכתביה יותר מקורית בהבעת רגשות. העברית שלה הייתה לפחות ברמה של סופרים כמו מאפו וגורדון שהתרשמו ממנה מאוד. והיא עלתה עליהם ביכולתה להביע רגשות אינטימיים שונים וזאת דווקא בעברית מקראית. בתקופה שלה לא היו עוד סופרות בשפה העברית. נשים כותבות אחרות מתחילות להופיע רק משנות השמונים של המאה ה-19. היא תרגמה את הספר בשנות השישים של המאה ה-19 וזה היה חידוש מופלג שאישה כותבת, וחלפו עשרות שנים עד שהופיעו סופרות נוספות בשפה העברית."

בתחילת 1902 תרגמה מוזסון, לאחר שקיבלה את רשותו של המחבר, את סיפורו של בנימין זאב הרצל 'הפעמון השמאלי' (*Die linke Glocke*, ינואר 1902), אותו ביקשה לפרסם ב'המליץ'. לשם כך, כפי שמציין ורסס בספרו, "שלחה, ביום 4 בפברואר 1902, את כתב היד העברי אל בן אחותה היושב בפטרבורג כדי שימסור אותו למערכת 'המליץ', כשהיא מבקשת ממנו במפגיע: 'ותשאלה את פיה אם חפצה היא להדפיס את הסיפור וכמה תתן בשכרו' הפעם לא הסתפקה בפרסום התרגום, אלא עמדה על שישולם לה שכר סופרים וזאת מראש, עם קבלת כתב היד. היא הזכירה בתרעומת כי בשעתו, בימי יל"ג הנערץ, לא קיבלה תמורה עבור מאמריה ורשימותיה

שפרסמה אז ב'המליץ'. בציפייה כי תרגומה יתקבל ברצון על-ידי העורך אף ציינה: 'והיה כי תמצא מלאכתי חן בעיניו, וגם הקוראים ימצאו חפץ בה, אז אוסיף פעם בפעם לכתוב מאמרים ב'המליץ'. אולם במערכת 'המליץ', זו שלאחר ימי יל"ג ופרוור. כבר קם דור חדש של סופרים שלא ידע על המוניטין אשר יצאו לה למרים בשעתו, או שהתעלם מכך ביודעין. אכן נושא הסיפור של תאודור הרצל המהולל, מתקופתו העיתונאית בעבר, לא הלם עוד את אופיו של העיתון היומי, ועורך 'המליץ' לא קיבלו לפרסום".

סופו של דבר, איתרנו בעיזבונה של מוזסזון, המצוי בספרייה הלאומית, את כתב היד של תרגום 'הפעמון השמאלי', ובצידו כתב יד של סיפור קצרצר ואבסורדי, הנושא את השם 'מעשה דוד זייגער מאכער', אותו שלחה במכתב לאחיה. שני הטקסטים נדפסים כאן לראשונה. תודתי נתונה לאלו שטרן על שסייע בפענוחם ובהתקנתם.

י.ו.

בנימין זאב הרצל

הפעמון השמאלי

כשוב מר אבנר אל עיר מולדתו, לא חרדו אנשי העיר לקראתו ולא השתאו לו. רק הנה הוא שב, ויתהלך בתוכם כתמול שלשום, אחרי הרחיק נדוד עשרים שנה ומעלה. הוא הוסיף ימים על שנותיו וכמעט קפצה עליו זקנה, והעיר התנערה מקדמותה ותחדש כנשר נעורים. הן אמנם עוד נמצאו בה פה ושם פנה או קרן מימים מקדם, ופה בין מרצפת האבנים הציצו קמשוני הזכרונות כעשב השדה. מר אבנר היה כחולם בהקיץ מעת שובו הלום, וילך תפוש בשרעפיו, ולכל בהם לא יכל להסיח דעתו משנים עברו, יען בכל עבר ופנה נצבו כמו חי כמו חרון הימים הראשונים לפניו. פה, הנה מתנועעת וקרבה אשה שְׁמָנָה ועבה, ולב מר אבנר חרד כבשכבר הימים, יען מרחוק ראה כי אֵם חוה יפיתו היא. אך הה, הנה היא חוה בעצמה. שם יָאֵת ויחלוף על פניו איש רזה אשר שיבה זרקה בו, האדון הגזבר, אשר את פרץ בנו נלחם אז במדרגה הרביעית בבית הספר, ויכהו באגרוף מכת בלתי סרה. אך לא, הוא הוא פרץ בכבודו ועצמו. כה ראה מר אבנר דור עובר על פניו, ויחזם כלם מתנהלים לאֵטם אל בית מועד לכל חי.

גם אליו השגיחו אליו התבוננו רק בימים הראשונים, אחר חדל להיות להם חדש מקרוב בא, ולא שמו עוד לבם אליו. הוא התגורר בבית מיכה קרובו, אשר מתה עליו אשתו זה לא כבר, ויאספהו אליו לגור אתו. אין מי יודע עד מתי יתמהמה מר אבנר, וכמה יארכו ימי שבתו בעיר ואם שאלהו איש על ככה, ענה ואמר: "פה אשב עד אם גמלו עתותי לגול מחדש אל ארץ נכריה, כאשר אחרתי בחוץ עד כי מלאו ימי לשוב אל עיר מולדתי..." אך כאשר חזו למו לא היה דברו נחוץ ולא בחפזון יצא.

האמנם עניניו קראו לו דרור לזמן רב כזה, או אולי כבר מצא לו דיו ונחלת שפרה לו, ועתה הנהו שוקט על שמריו? מה שעבר עליו "בחוף" ומה מעשהו ועניניו, נלאו למצא גם חופשי נסתרות השואפים באפם על כל

מצעדי גבר עמיתם, כי היה מר אבנר לאיש אשר דבריו מעטים, ויהי כמחריש. גם ממראהו וחזות פניו לא נכר מאומה; אף גם מערך בגדיו לא יכלו להוציא משפט על מעמדו והעתים אשר עברו עליו, יען בבואו הלום גבר פתאום הקור, ואכף עליו ללבוש מבגדי קרובו הישנים, עד כי נשלם מעילו החדש שהכין לו תופר בגדים מן המצוינים שבעיר. ואחר, בצאתו שער עלי קרת, היה מראהו כמראה כל נכבדי העיר, אין מחסור דבר; רק במגבעתו דאשתקד מצבע כהה אדמדם נכרו כמעט עקבות תלאות הדרך. ובכל אלה רוח סתרים חרישית היתה מרחפת עליו ותוסף לו לַיִת חן ונדיבות כתאר אדם המעלה, עד כי בבאו מעת לעת אל מרתף בית יועצי העיר, קדמוהו בכבוד ויבקשו קרבתו אצל כל שלחן ושלחן. אך הוא הסכין לבא אל חדר הצלע ששם היה עומד "שלחן המאשרים". כן קראו להמסבים עליו יום יום על פי צחוק אחד המתלוצצים וזו לעגו. אכן קנאה ולעג לשאננים, אבל גם יראת כבוד היה טמון בתואר הזה, יען מי אשר מלאו לבו לבא בסודם ויכירהו מקומו, עליו נטל כבר להיות מה, שבתו בתוך קהל ועדה, וכסף תועפות לו. ויהי אך בבואו ישב מר אבנר לתומו אצל השלחן הזה, יען הלא ידע והכיר כמעט את כל האנשים האלה עת עוד השליכו כדורי שלג, גנבו תפוחים, ומאחרי גל אבנים גדול העלו עשן עלי-קטרת במחבואים. והנה זה קחתו מקומו בלי בקש חשבונות אצל "המאשרים", העיר עליו מראש משפט המסבים לטובה, ויקרבוהו כמו נגיד. אולם הוא לא ידע בתחלה מה שרש דבר נמצא בחברת האורחים אשר נלוה אליהם, ואחרי אשר נודע לו מעט מעט, בקש לשבת בסוד רעים ומפרים אחרים, יען במסיבת "המאשרים" היה שורר קול דברים אשר ברבות הימים לא הפיק רצונו ויהי לו לזרא. זה דרכם היה לחרוץ משפטם כה בכטחה ומעלת כל אחד בעיני עצמו כה גדלה, עד כי נקוט מר אבנר בפניו, לבו רחוק מהם, ויהי בעיניו כזר בתוכם. אולם אחרי אשר בא בסודם, לא יכל עוד על נקלה להשתמט, בלתי אם ימצא תואנה וכסות עינים לזה. אותם אנה המקרה לידו בעת שיח ושיג ביום אחד בערב. צפניה בעל מכונת חרשת ברזל אמר במרוצת הדברים: "הניחו לי, מאלה הוגו מן המסלה ומועדי רגל לא אחפץ לדעת עוד, כי כרבים אשמם בראשם, ומידם זאת להם. הן לא אכחד כי יש אשר גם איש נבון ורב פעלים יבא בין המצרים, אבל בתבונות כפיו ורוח כביר הוא יחלץ מן המצר. זאת חקרתיה, כן היא."

המסכים נענו לו בדברים אחדים, ופתאום שעו אל מר אבנר אשר בקול צללו שפתיו ואמר: "לרגלי הדברים האלה אספר נא באזניכם ספור קטן אשר גם לי נפלו חבלים בעלילותיו, אם יש את נפשכם לשמוע." מובן מאליו כי נכספו מאד לשמוע, באמרם בלבם אולי יגלה הפעם כנף המסך הפרוש על חיי מר אבנר הקודמים ואין אתו יודע עד מה. אחדים מהם הריקו גביעיהם בחפזה, וישחרו פניו כי יחכה נא מעט עד שוב הכוסות מלאים. הוא התבונן על כל התכונה בשחוק קל על שפתיו. אחר הוריד את ראשו ויבט נכחו. אפר גלומי קטרתו נפל על השלחן, וישוה באצבעו על פני הערמה הקטנה, ויכתוב בה אותות.

עתה שבו הכוסות מלאים, האנשים הקשיבו רב קשב, ומר אבנר החל לספר: "בשנים הראשונות אחרי עזבי את העיר, לא פרחו השושנים על דרכי, ולולא בושתי לשוב ריקם, כי עתה שבתי על עקבי. הן רוח היא באנוש, ואולי מקורו באהבת האדם לעיר מולדתו וגאוניה. אמרתי: בכל מקום יעבר עלי מה, אשא ואסבול, אך לא פה בעיר. אשאלכם היום, מדוע? נפשי כספה למצא נתיבות, לעשות לי חיל בחפץ כפים, למען הראותכם את כחי ועוצם ידי. למי? לך, צפניה, או לך, מיכה, או לראש העיר מימים ההם, למוֹרִי, או לאהבתי הראשונה? סוף דבר, חמור הייתי. אבל גם חמור גרם יוכל לבא במצב רע ומר ונואש מתקוה, וכך אנוכי עמדי אז, וכמעט הייתי בכל רע. והנה מסכות התהפכו חליפות בגורלי..."

אנוכי אז בעיר רוכלת עמים היושבת על חוף ים. חפצתי מאד לעבור משם לאמעריקה, וכבר עלה במחשבתי לבקש לי עבודה כמשיק הכבשן באחת האניות, כי כסף שכר המעברה לא היה בידי. עמדתי על החוף והבטתי אל "ברזילי הגלעדי" אשר פנוהו נקוהו וירחצוהו למשעי, להכינו לשים בים דרכו. "ברזילי הגלעדי" הוא שם אנית קטור גדולה ויפה המכנה כן על שם בעליה הסוחר הגדול בין ראשי כנעני ארץ. תולדות ברזילי ידעו זקן ונער. ראשיתו היתה מצער מאד. היו אומרים כמשיק הכבשן או נער משרת באחת הספינות, ועתה היה לבונה אניות הכי נכבד. אניות גדולות ועצומות נשאו את שמו על שפתם, היכלו הבנוי לתלפיות היה היפה והמפואר בקריה; כל

נשגב, כל תפארת, כל יקר ראתה עין בעיר, היה לו חלק ונחלה בו או כלו שלו, ונשא וגבה מאד. במילה אחת, קאננוטפערשטאהן!¹⁰

שבתי מן החוף העירה בחלקת מקוה הסוחרים, בתוחלת ממשכה בלבי אולי יתעשת ה' ויקרה לפני מה ומאומה להחיות נפשי. ברזילי הגלעדי עלה על רעיוני אשר כמוני שתה קבעת כוס הדאגה בראשיתו, ואולי כמוני היום רחש לכו אמרי נואש טרם עלה למרום. עודני הוגה בו, והנה פתאום כמו מתוך חלומי הרעב צללו אזני לשמו קורא לפני.

שני אנשים צעירים עברו על פני.

"זאת מרכבת ברזילי הגלעדי." אמר האחד. השני הוציא קול כחלילים: "זאת? אכן, לו אין חפץ להתפאר."

לפני בית אבנים כהה כבתי הסוחרים, עמדה מרכבה לא תואר לה ולא הדר. ובה היה הסוחר המפואר מבקר את אנשי בריתו. עודני עומד ומביט עליה, והנה פתאום אדון זקן קטן קומה נצב עלי ושואל: מה תחזה במרכבה? האם נשבר מה?"

אז עלו על לבי מחשבותי הקודמות, ואמרתי בלצון חמדתי לי: "זאת מרכבת האדון קאננוטפערשטאהן."

עיניו המפיקות שכל התנוצצו עליזים. הוא התענג על מענה פי. ומה שהיה אחרי כן הוא דבר נפלא וזר. לא תמהר לשוני לספר לכם הדברים כמו, בה

¹⁰ מעשה באדם שהלך למדינת הים. ויבא אל קרית מלך רב, וירא בה היכלי עונג, גנים ופרדסים, אוצרות כל כלי חמדה וכ' וכ'. וישאל על כל מראה עיניו, למי זאת ומי בעליו? וישיבוהו אנשי המקום בכל אשר הוא פונה: קאננוטפערשטאהן; כי לא שמעו את שפתו. והוא דמה בלבו כי קאננוטפערשטאהן הוא שם האדון אשר לו כל הכבודה, ויאשרהו. וירא באחד הימים והנה המון אדם רב ימשוך אחרי מטת מת, וישאל את הקרוב אליו, מי הוא זה שר גדול נפל בתוכם? ויען האיש: קאננוטפערשטאהן. אז קרא מנהמת לבו, הוי אדון קאננוטפערשטאהן והוי הודו! לא הועיל לך הון ביום עברה... (הערת המערכת).

במדה שנקרו ויאתיו. הוא צעד אתי מאחרי המרכבה, וברגעים שנים שאלני וחקרני על כל אורח חיי ומגמת פני. מני אז לא ראיתי כמוהו איש ממהר לחקור ולדרוש בוחן ובודק ויודע ומבין. אחרי שני רגעים ידע אותי מבית ומחוץ כאלו היה רופאי הנאמן אשר דפקני ובחנני כליות ולב – ואמנם כדרך הרופאים הוציא באחרונה ספר קטן מצלחתו, ויכתוב דברים אחדים בעט עופרת עלי לוח וילחצנו בידי.

“מסור זאת בבית הזה במכפלה הראשונה!” אמר וימהר לעלות על המרכבה. דלתה נסגרה, ועודני עומד משתאה לו מבלתי יכלת להוציא מלין, עבר ונעלם מעיני. הוא, הוא היה בעצמו קאנניטפערשטאהן ברזילי הגלעדי! על הלוח תחת השם ברזילי הגלעדי היו כתובים הדברים האלה “דורש טובת האיש הצעיר המביא הטורים האלה, ומבקש להעמידו אם יכשר.”

הבינותי מיד את התשועה הגדולה הנעשה לי. אגרת מליצה מברזילי הגלעדי הלא תעשה נפלאות. בבתי הסוחרים היא כעין דת המלך. נפשי לבשה עוז בהשנות גורלי, ובצעדי אדון דרכו רגלי באולם הבית. עליתי במעלות אל היציע הראשון. עד פה עמדה לי חכמתי ופקודת שולחי – והנה פתאום היתה מבוכתי. באולם היציע נמצאו שתי דלתות סמוכות זו לזו ודמות אחת להנה, ושני פעמונים שוים בצדיהם, ראי זה כראי זה. עודני רואה לפני היום אלה שתי הדלתות לבנות מלקכות, אף כי יותר מחצי יובל שנים חלפו עברו מני אז, גם שני מושכות הפעמונים נגד עיני – המה היו עשויים כמשפט הימים ההם, מקני ברזל דקים עם כפות עץ; ממעל לדלתות היו שני חורים שוים בקיר, ומבעדם באו קני הברזל אל תוך החדרים פנימה ששם צלצלו הפעמונים – במשוך בהם. אולם אי-זה משתי כפות העץ אתפוש בכף? שתיהן היו תלויות קרובות זו אל זו, השמאלית לימין דלתה, והימנית לשמאל המזווה. נטל עלי איפוא לבחור באחת, באין אתי יודע עד מה, יען גם שני שלטי הסוחרים אשר ראיתי ממעל לדלתות, לא הגידו לי מאומה. “עמינדב וחברו” קראתי בימין; “ידידיה הזרחי” בשמאל, וכזה כן זה מוזרים היו לי מתמול שלשום. איש חסדי מקרוב לא נקב לי שם, וגם על הלוח לא היה כתוב מפורש. אָכֶף עלי איפוא להחליט ולמשוך באחד משני הפעמונים, ובחרתי בימין. גם זאת כלה ונחרצה חיש מהר מאשר אספר לכם

בוה. הלא אין חזון יקר הוא, מעשים בכל יום המה. לבי לא נבא לי כי רגע זה היה הכי נכבד בחיי חלדי; גם שעיפי לא השיבוני כי גמרתי מה בלבי להימין או להשמאל, עת הניעותי את הפעמון הימין. על כן אהיה היום בעיני האדם נבער מדעת לו אומר: אמנם כן, בן חיל הייתי או חֲכַמְתִּי נבונותי כי משכתי בפעמון הימין.

דלתות "עמינדב וחברו" נפתחו לפני, ועוד מעט ועמדתי לפני אדון בית המסחר, איש בא בימים בעל פנים מאירים. לוח ברזילי הגלעדי היה קסמים בידי. מר עמינדב קדם את פני ברצון ויבחנוני במאור פנים. תשובותי הפיקו רצונו, ויעמידני לכהן לפניו. לקאנניטפערשטאהן ערכתי מכתב תודה, אשר אל נכון השליכהו חתום אל המון אחיו בסל הגליונות. את פניו לא ראיתי עוד. אחרי ימים לא כבירים נתן לי מר עמינדב מהלכים במעונו. ולאדוני בת, עלמה עדינה מצניעה לכת. בקרב משפחתו שבתי מצאתי רוח החיים של שלום ועבודה בחפץ כפים, אשר כבר למדתי דעת בקרב מסחרו. כל צדקות אזרחים ישרים ונדיבים נקבצו ובאו בבית חבר זה. אנוכי מצאתי בו מטרת חנו. אחרי שנות מספר של עבודה ביד חרוצים, הייתי בכל בית המסחר נאמן ועל פי ישק כל צרכיו, לקחני מר עמינדב לו לחבר ויתן לי את בתו לאשה. גם אלה מעשים בכל יום אשר יקרו ויאתיו רבבות מונים, האף אין זאת? וטוב מאד הוא. בנים יְלָדוּ, ימלאו את הבית שחוק, שעשועים ועלז בו, ועמם יגדל גם עמלנו. וגם זו לטובה. יודעים אנחנו למה אנו חיים, למי אנו עמלים, ולא נהיה בודדים כערער במדבר לעת זקנה ושיבה. והנה נוגע גם הפעמון השמאלי בספורי כאופן בתוך האופן. ממילא מובן כי במשך הזמן נודע לי אנה הוביל הפעמון השמאלי. וברבות הימים נודע לי זאת באר היטב. שנים באו, שנים חלפו, ומראה שתי כפות הפעמונים אשר כאין נחשבו לי אז, היו לי ענין לענות בו. האומנם לא בכל יום היה לי זמן וחפץ לעמוד לפני פתח ביתו; אבל כאשר בינותי בדבר ומסיבות התהפכו חליפות, אז עמדתי לפעמים לפני שני הפעמונים והגיתי במ: לו משכתי אז בפעמון השמאלי! ולבי השתומם...

ידידיה הזרחי היה איש בא בימים וידוע חולי, ולו אשה צעירה ויפה המטיבה דרכה למצא חן. בעת ההיא בא אל בית מסחר ידידיה איש צעיר סופר ורואה חשבון חדש, וגם הוא מצא נתיבות במעון אדונו. האיש הצעיר

מטיב נגן היה, ואשת ידידיה אף היא ידעה פרק בשיר, ובל להכביר מלין, המה מצאו חן איש בעיני רעהו. מחלת ידידיה היתה אנושה, וידעך נרו. אחרי מותו מהרה אלמנתו להתנחם, וכעבור ימי אבל אשה כדת לעין רואים, באו בברית החתונה, ומהיום ההוא והלאה נקרא בצדק שם בית המסחר: "הבא אחרי ידידיה הזרחי".

הבא אחרי ידידיה הזרחי לא היה גבר צולח. האשה הזאת הציקה לו ותבגוד בו גם בגד. הן אמנם ימים רבים לא ידע רק מצוקותיו הרעים אשר ענתה את נפשו, אבל לא מבגד בוגדים אשר מעלה בו ותנאץ את שמו. אחרים ידעו, כל גרי הבית, כל אנשי הרחוב ואבן מקיר תזעק, אבל גם בדבר הזה היה דומה לידידיה הזרחי. האשה משלה בו. תנאותיה ומאויי לבה היו תמיד לפזר כסף כאפר, וכעלוקה לא ידעה שבעה, מבלי שאול והכסף מאין ימצא; והאיש אנוס היה להביא מאין הפוגות. האומלל הלך קודר מעוצם רעה ויגון, וישא ויסבול שנים רבות בכל מאמצי כח ושארית אונים. עד כי בא הקרץ, ובאחד הימים לא עצר עוד כח ולא יכל עמוד. אז חש בנפשו כמו היתה לו הרנחה, וישאף רוח, כעבד שכיר אשר בקדחת בעצמותיו יתענה תחת סבל עבודתו – עת כי באחרונה תפילהו מחלתו כילד קטן אין אונים. כמעט עלז לבו כי כלה כחו ואונו, ויואל למהר ולבשר זאת גם לאשתו האהובה כי בא הקץ להכבוד וחיי עושר כי עת לסור מראש דרכים ולנטות הצדה, כי אין עוד מחלצות ותפארת בית. יען הוא שנה אותה תכלית שנהא תחת אשר הציקה לו ותענה נפשו שנים רבות. ותהי השעה שלא-כסדרה עת עזב בית מסחרו וירץ אל מעונו להביא לה הבשורה – שם מצאה אותה עם מאהבה עוד הפעם שאף רוח כתנים, כאלו שנית נהרס ביתו לרסיסים... ויקר מקרהו כי מאהבה זה איש אוצרות היה, ויואל לרפאות שבר המסחר ולעמידו על תלו. אך פה נתעו בשוא וינכרו את הבא אחרי ידידיה הזרחי. הוא עשה שערורית משנה גדולה ונוראה ולא אבה לכסות על שברון כבודו כפלים. הוא הגיד לנפשו כי לא יקטין קלונו אם יכסה עליו... ראו אדוני, זה היה הפעמון השמאלי."

פני מר אבנר התאדמו מעט בעת דברו. עתה קם ויואל ללכת. אך עוד עצרוהו כמעט רגע. אחד מהם חפץ לדעת אם באמת ובתמים נקרו ויאתיו הדברים. שחוק קל עצוב מהול בזו לעגו עבר על שפתי מר אבנר: "אמת

ויציב. את תולדות חיי ספרתי לכם, כמו שהיו וכמו שיכלו להיות. הכל היה תלוי בזה, אם ברגע אחד אשר לא ראיתי בו כל אות וכל מופת, משכתי בפעמון זה או במשנהו. זאת היא תשובתי על משפט החרוץ, שבן חיל תושע לו זרועו לצאת למרחב. עליו רק למשוך בפעמון הימין, אז בן חיל הוא וידיו לו רב. האומנם תוכלו לשאול את מיכה קרובי אם כנים דברים.”

אולם קרובו חכה עד אשר יצא מר אבנר ויסגר הדלת אחריו, ויאמר בלאט: “אמת וצדק הוא כל אשר ספר לכם – אבל מְקַצְהוּ השני. הוא לא צלצל אז על דלתות עמינדב וחברו, כי אם על דלת ידידיה הזרחי. הוא משך את הפעמון השמאלי.”

ויען יום ד' 8 יאננער 1902

(מגרמנית: מרים מארקל-מוזסזון)

מעשה דוד זייגער מאכער

איש היה בארץ ליטא בעיר ווילקאווישק ודוד זייגער מאכער שמו, ושם אשתו דוואשע; את אלקים התהלך הצמד הזה, ויהיו חביבים בעיני ד' ובעיני הבריות. דוד הורה בחכמתו כמה מעלות ירד העת אחורנית, וכמה עלה; וילמד דעת את העם מתי הגיע זמן קריאת "שמע" של שחרית וזמן עלות המנחה, ויתחרה בקריאת הגבר הנודע בכל קצוי תבל; ודוואשע היתה סמל אשה יראת ה' בכל דקדוקיה ופרטיה. ובת היתה להם ושמה רחל, נערה מצניעה לכת, וכאמה בתה בכל הליכותיה, על כן קראוה כל מיודעיה על שם אמה "רַחֵלָה דוואשעס". ותגדל הנערה ותבא בימים שיִדְבַר בה; ויבחרו לה הוריה נער כלבבם בעודנו באָבו ושמו איצשיק לייב, נער אדמוני וקולו ערב אף נעים, ויתנוהו לה לאיש. ויגדל הנער-האיש בבית הורי אשתו, ויאכל וישת וישורר ויזמר, וילמד לסדר מוסף ונעילה, ויתהלך בתוך חזנים משוררים, חזן היה. ויהי לתקופת הימים ותכל נפש איציק ליב לסובב ארצות ומדינות להראות העמים את נועם זמירותיו וקולו ישמע אל הרי ישראל. – וישובב האיש מגאון שבעת לחם ושלות השקט, ויעזוב את אשת נעוריו ויוצאי חלציו, וירחק נדוד אל צפון ואל תימן ואל כל אשר היה רוחו ללכת. – ירחים חלפו ושנים עברו ומאיצשיק ליב אין קול ואין קשב אין רואה ואין שומע, ונפש אשתו העזובה והוריה הנאנחים כלות ומיחלות יום יום שיבא; ויהי בראותם כי נוחלה אבדה תקותם, וישתעו ויועצו יחדיו ויגמרו אומר, כי ילך אבי המשפחה לבקש את הנודד ולהשיבו על קנו. – וילבש דוד כלי גולה ויצטיד, ילקוטו שם על שכמו ומקלו לקח בידו, ויברך את אשתו ואת בתו הנוגות, ויבך, וישק המזוזה למו פיו וילך באשר הלך. – שבע שנים תמימות סבב דוד ערים ומדינות, וימודד ארץ לארכה ולרחבה ויניעוה כבכברה לחפש חפש מחפש את איצשיק ליב משאת נפשות ביתו. בימים ההם והמסלות עוד לא סוללו, והמעקשים לא היו למישור, אין חזון נפרץ לא ע"י פאסט ולא ע"י טעלעגראף, וגם איש ירא וחרד לדבר ה' כדוד לא למד אצבעותיו לכתוב, תועבת נפש היראים בימים ההם. ע"כ נסתם

ממנו כל חזון לאשתו ובתו כל שבע שנות נדודיו, ותשבנה עגונות וצופיות בעינים כלות ולב רגז מתי יבא מתי יופיע הזקן המלאך הגואל, וישיב את הבעל אל אשת נעוריו ולב בנים אל אבותם. – קצה נפשותן בעמלן ותקותן בגדה בהן יום יום, עד כי אמרו כמעט נואש; והנה בבוקר לא עבות אחד בשבתן שוממות ונאנחות, והנה נפתחה הדלת, ועל הסף הופיע דוד הזקן לבוש כלי גולה כביום צאתו, וטרם נכנס עוד אל הבית, טרם הספיקו אשתו ובתו להוציא רגשות שמחתן, פתח את פיו וישאל ויאמר: "הגדנה נשים, אולי שמעתם אולי הקשבתם מה ומאומה מאיצשיק ליב?"

מוסר הספור הזה? אולי שמעתי אחי אולי הקשבתם מה ומאומה מאחינו מיחזקאל?

איפה ירעה, איפה ירבץ בימים האלה, ומה מעשהו ופעולותיו? מכתבים שלח אבינו אליו רץ אחר רץ, ואין קול ואין עונה, ואין אתנו יודע ממנו עד מה! –

תמו דברי אחותכם ידידתכם
מרים